

לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה מקובל היה לחשוב כי היהודים הופיעו בירוסלאב כבר בימי שלטונו של קז'ימייז' הגדול. מצבות עתיקות מאותה התקופה שנשתמרו בבית העלמין היו אמורות לשמש הוכחה לטענה זו.

האזכור הראשון בתיעוד בנושא היהודים בירוסלאב מגיע משנת 1464. בשנים שלאחר מכן ההתיישבות היהודית במקום לא יכלה להתפתח בחופשיות משום שהיא נתקלה בשלל איסורים מבעלי האדמה בירוסלאב. בשנת 1571 בת האצולה זופיה אודוונז' קוסטקובה הוציאה הוראה כי היהודים יוכלו להיות בעלי בית בשני בתים בעיר זאת ולא יעסקו במסחר. האיסורים חודשו בשנים 1614 ו-1625. אולם ידוע כי בשנת 1629 היהודים חיו בארבעה בתי אב. בשנת 1638 הייתה בעיר כבר קבוצה ניכרת של יהודים, זאת משום שהמלך וולאדיסלב הרביעי הוציא תקנה המסנפ אותם אל הקהילה היהודית בפשמישל. היהודים היו חייבים להשתמש בבית העלמין המקומי, בית כנסת, לשלם שם את מסייהם ולהיות כפופים לבית הדין הרבני המקומי. למרות איסור והגבלה זאת, שנתיים מאוחר יותר נבנה בית הכנסת הראשון בקדמת העיר ירוסלאב, ובשנת 1648 חיו כאן כבר כ-120 יהודים. החל משנת 1630 ירוסלאב שימש כמקום ההתכנסות וההתוועדות של ועד ארבע ארצות. אל העיר הגיעו נציגים מהקהילות היהודיות בפולין, רבנים וראשי ישיבות. ירוסלאב הייתה גם מרכז חשוב למסחר בבקר, שבו הובילו היהודים. אירע מפעם לפעם, שהיהודים "נותרו להתארח בעיר" לאחר שהיריד השנתי כבר הסתיים, ופעם אחת בשנת 1687 יוזף לובומירסקי גירש אותם פשוטו כמשמעו.

ואולם למרות תקנות האיסור וההוראות השונות כבר בשנת 1699 יהודי ירוסלאב הקימו בעיר בית עלמין משלהם. בשנת 1700 ועד ארבע ארצות אישר את קיומו. חלקה של 2,19 הקטר נבחרה לשם הקמת בית העלמין ונרכשה משלטונות הכנסייה הקתולית המקומית. בית העלמין הוקם ביציאה הצפונית מזרחית של העיר, בקרוהל. החברה קדישא בירוסלאב קמה קרוב לוודאי מוקדם עוד יותר וסייעה בארגון הלוויות בבית העלמין בפשמישל.

באופן רשמי, האיסור להתיישבות קבע היה עדיין תקף, ורק בשנת 1720 אוגוסט השני העניק ליהודים זכות להתיישב בירוסלאב. מספר היהודים שישבו בעיר זאת החל לעלות. בשנת 1785 ישבו שם כבר 1722, וב-1813 – 2355. בשנת 1774 הקהילה היהודית בירוסלאב קיבלה עצמאות מזו שבפשמישל.

הצדיק זכריה מנדל, תלמידו של הרבי אלימלך מלז'ייסק, הקים בעיר את חצרו בסוף המאה הי"ח, ואחריו ירש את מקומו מנחם זאב, והחל משנת 1825 שמעון חשוך הראיה, בנו של ישראל מרילס. כולם קבורים בבית העלמין בירוסלאב.

במחצית המאה הי"ט נבנה בית הטהרה בבית העלמין ושטחו גודר בחומה. עוד קודם לכן לרשות הקהילה עמד מקווה. בית העלמין ניזוק בעת מלחמת העולם השנייה. הגרמנים הורו לפרק את בית הטהרה ואת החומה. המצבות מבית העלמין שמשו לריצוף הכבישים הסמוכים המובילים מירוסלאב ללז'ייסק וסטלובה ווליה וכן מוויז'בנה לצ'יישאצ'ין וויילקי, וכן לריצוף כיכר בסמוך למנזר הבנדיקטיניות, דהיינו במטה הגסטאפו דאז. את המצבות היקרות יותר, עשויות השיש, הוציאו אל הרייך השלישי.

בבית העלמין נטמנו 36 יהודים אשר נורו ב-1 באוגוסט 1943 בוולקה פלקינסקה וכן משפחת אמד שהסתתרה במשק של שמעון פולטה. היו אלה הקבורות האחרונות בבית העלמין בירוסלאב.

בית העלמין נסגר לאחר המלחמה, ב-1961, בהוראת השר למשק העירוני ולתחום המגורים. שטחו של בית העלמין הוקטן עד לכדי 1,85 הקטר. בשטח זה נשתמרו כ-50 מצבות, רובן עשויות אבן חול. הכיתובים שעל חלקן לא ניתנים עוד לקריאה. כמה מן המצבות מונחות באדמה וכמעט שלא ניתן לראותן.

הטיפול בבית העלמין מתבצע על ידי הקרן לשימור המורשת היהודית. בשנת 2006 הקרן סייעה לצאצאיו של מרקוס רובינפלד, יהודי שמוצאו בירוסלאב, להקים אנדרטה לזכר בן משפחתם שמצבתו נהרסה בזמן השואה, וכן לזכר כל קרבנות השואה בני ירוסלאב ששםם לא נודע. שנה מאוחר יותר הודות למאמצי הקרן נבנה שביל המוביל אל בית העלמין. מעל קברו של שמעון הצדיק, בנו של ישראל מרילס ובני משפחתו, נבנה אוהל.

הקרן לשימור המורשת היהודית קשרה קשרים לשיתוף פעולה עם אגודת אוהבי ירוסלאב, שאירגנה באוקטובר 2007 בסיוע תלמידי בית הספר הטכני ללמודי האלקטרוניקה המקומי את עבודות הסדר בשטחו של בית העלמין. בית העלמין נמצא ברשימת האתרים לשימור תחת המספר A-343 וזאת החל מיום ה-18 בדצמבר 1989.